

Een voortgangsgesprek met ouders in het basisonderwijs

Mariëtte Lusse, Hogeschool Rotterdam, oktober 2016

Voortgangsgesprekken zijn meer dan de traditionele rapportgesprekken

De meeste scholen voeren drie keer per jaar rapportgesprekken (tienminutengesprekken) met ouders. Deze rapportgesprekken gaan, zoals het woord al zegt, over het rapport van het kind en daarmee over de ontwikkeling van het kind op school. De nadruk ligt op de cognitieve ontwikkeling. Het risico bestaat dat de aandacht vooral uitgaat naar de zaken die niet zo goed gaan (slechte cijfers, slecht gedrag). Soms nodigen scholen alleen de ouders uit van de kinderen waar er een negatieve aanleiding is om in gesprek te gaan. Een voortgangsgesprek is een gesprek met een andere insteek en een bredere agenda bij het bespreken van de ontwikkeling van het kind dan het rapportgesprek. Voortgangsgesprekken dragen bij aan het onderhouden van de relatie tussen ouders en school, waar in het kennismakingsgesprek de basis voor is gelegd.

Het doel van het voortgangsgesprek

Het doel van het voortgangsgesprek is samenwerken met ouders aan de ontwikkeling van het kind en het bieden van handvatten voor de begeleiding van het kind, thuis en op school. Om kinderen goed te kunnen begeleiden hebben ouders een beeld nodig van wat er op school gebeurt en hoe een kind zich daar ontwikkelt. Met dat beeld voor ogen kunnen zij met hun kind praten over schoolzaken en hun kind bemoedigen. Leerkrachten hebben voor de begeleiding van het kind op school ook informatie nodig over de ontwikkeling thuis.

De inhoud van een goed voortgangsgesprek

- ▶ **een brede agenda**
Een voortgangsgesprek heeft een brede gespreksagenda. Naast de voortgang in de cognitieve ontwikkeling is er ook aandacht voor de sociale ontwikkeling, de aanwezigheid, interesses en keuzes van de leerling. Dat levert een ander gesprek op dan een gesprek dat zich concentreert op de Cito scores en resultaten.

- ▶ **aandacht voor de ontwikkeling van het kind thuis**
De begeleiding van een kind thuis draagt substantieel bij aan een goede ontwikkeling¹. Ouders die interesse hebben in hun kind en hun kind bemoedigen, die praten, spelen en lezen met hun kind en de dag helpen structureren (op tijd naar school, de goede spullen mee en dergelijke) dragen bij aan het schoolsucces van hun kind. Dat geldt voor alle kinderen, maar het sterkt voor jonge kinderen. Daarom is het belangrijk om in de voortgangsgesprekken niet alleen de voortgang van het kind op school en de begeleiding die de leerkracht biedt te bespreken, maar ook de ontwikkeling van het kind thuis en de begeleiding die ouders daarbij bieden.
- ▶ **aandacht voor wat goed gaat**
In het voortgangsgesprek bespreken leerkracht en ouder (en kind) de ontwikkeling van de leerling. De neiging bestaat om hierbij vooral aandacht te besteden aan wat er niet zo goed gaat (in leren en gedrag). Dat is jammer, want kinderen en hun ouders hebben het juist nodig om trots te kunnen zijn op wat er wel goed gaat. In het gesprek is er daarom ook altijd aandacht voor wat een kind goed kan en voor wat er wel goed gaat. Het is daarbij mooi als de leerkracht een aantal voorbeelden kan benoemen of kan laten zien van dingen die de leerling goed gedaan heeft.
- ▶ **het maken van concrete afspraken over ontwikkelpunten van de leerling**
Naast positieve punten komen ook ontwikkelpunten aan de orde. Van belang is dat er concrete afspraken gemaakt worden over ontwikkelpunten: wat gaat de leerling zelf ondernemen, hoe kunnen ouders daarbij ondersteunen en wat is de bijdrage van de leerkracht? Ontwikkelpunten kunnen liggen op het terrein van leren en gedrag. Een kind dat bijvoorbeeld regelmatig te laat komt, bedenkt hoe hij of zij dit gaat oplossen en de ouders benoemen hoe ze dat ondersteunen. De leerkracht houdt in de gaten hoe het gaat met het laat komen (en geeft een compliment als het goed gaat). Benoem hoe de leerling het leren thuis aan kan pakken (elke dag even lezen, topo oefenen), hoe ouders kunnen steunen (meelezen, helpen herinneren, vragen naar wat het kind geleerd heeft en wat daarin het leukste was die dag) en wat school bij kan dragen (wat meer aandacht voor de leerling in de les, zorgen voor bijles of huiswerkbegeleiding, positieve feedback). Als er sprake is van een teleurstelling bij het kind en/of de ouder, is het van belang afspraken te maken hoe alle partijen eraan kunnen bijdragen dat dit wordt omgezet in een nieuw perspectief. Ontwikkelpunten kunnen ook iets betreffen dat de leerling al goed kan en waar hij of zij nog beter in wil worden. Ontwikkelpunten zijn er daarmee niet alleen bij problemen, maar juist ook bij talenten. Ook hierover zijn concrete afspraken te maken: wat gaat het kind ondernemen, hoe draagt de ouder bij en hoe kan de leerkracht dit verder ondersteunen? Zo krijgen ouder en kind een handvat om de thuisbetrokkenheid nader vorm te geven.
Spreek af wanneer op de gemaakte afspraken wordt terug gekomen. Dat kan een volgend voortgangsgesprek zijn, maar als dat te lang duurt, is het beter een tussen-tijdse afspraak te maken.
- ▶ **aandacht voor interesses, talenten en keuzes van leerlingen**
Het is van belang dat een kind ontdekt wat zijn of haar interesses en talenten zijn, om steeds beter de vraag te kunnen beantwoorden: wie ben ik, wat kan ik en wat wil ik. Kinderen ontdekken wat bij hen past door concrete ervaringen op te doen, daar (met behulp van hun ouders en leerkracht) op te reflecteren en op basis daarvan

¹ Zie Lusse, 2015 en bijvoorbeeld: Bakker, J., Denessen, E., Dennissen, M. & Oolbekkink-Marchand, H. (2013). *Leraren en ouderbetrokkenheid. Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren hierbij vervullen*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.

weer nieuwe keuzes te maken². Het is daarom goed om in voortgangsgesprekken ook met kinderen en ouders door te denken over hoe kinderen hun interesses en talenten kunnen ontdekken, bijvoorbeeld door te kijken welke activiteiten thuis, op school en buitenschools er aan bijdragen dat kinderen hun talenten ontdekken en ontwikkelen.

In de bovenbouw (en zeker in groep 8) is bovendien ook de keuze voor een school in het voortgezet onderwijs relevant: welke school past qua niveau, profiel, sfeer en didactisch concept het beste bij de leerling?

Al met al kan een voortgangsgesprek de volgende besprekpunten betreffen:

	Thuis	School	Afspraken
Introductie	Kort welkom, iets positiefs melden over het kind en terug komen op eerder contact en eerder gemaakte afspraken. Met elkaar constateren (zeker rond overgangen naar nieuwe school, bouw of klas): hoe zit het kind in zijn/haar vel thuis en op school?		
Cognitieve ontwikkeling	Hoe praten, spelen en lezen ouders met hun kind. Hoe verbreden zij de wereld van het kind.	Hoe ontwikkelt het kind zich op school (goede en slechte schoolresultaten).	Afstemmen formele leren op school en informele leren thuis. Is ondersteuning nodig thuis (bijv. tijdens inloopactiviteit, oudercursus)?
Sociale ontwikkeling	Wat weten ouders van de sociale ontwikkeling van het kind op school en hoe verhoudt zich dat tot het gedrag en de sociale relaties thuis?	Hoe gedraagt het kind zich op school en hoe is de relatie met klasgenoten en leerkracht?	Zo nodig aandachtspunt benoemen. Hoe hieraan te werken thuis en op school?
Motivatie en aanwezigheid	Hoe graag gaat het kind naar school en wat zijn oorzaken van eventuele afwezigheid of laat komen?	Heeft de leerling zin in school?	Is de leerling altijd (op tijd) op school? Compliment of afspraken ter verbetering
Interesses	Tijdsbesteding en interesses thuis; hobby's verenigingen etc.	Interesses op school; bepaalde thema's of brede schoolactiviteiten?	Hoe brede ontwikkeling stimuleren thuis en op school? Clubs, buitenschoolse activiteiten, boeken?
School-loopbaan	Wat zijn verwachtingen van leerling en ouders?	Afhankelijk van leerjaar aandacht voor entree op school, interesses in beroepen, overgang naar voortgezet onderwijs	Welke stappen worden hierin de komende periode gezet?
Bijzondere omstandigheden	Thuis (bijv. ziekte, ontslag, huwelijk, geboorte)	Op school (bijv. afwezigheid leerkracht, werkweek)	Zijn er aanpassingen of afspraken nodig?
Afspraken	Afspraken samenvatten (wie heeft welke rol) en afspreken wanneer leerkracht en ouder weer contact hebben		

2 Zie teksten over loopbaanleren zoals Kuijpers, Meijers & Gundy, 2011

De gesprekvoering in een voortgangsgesprek

- ▶ **een gesprek met een positieve toon**
Kinderen krijgen motivatie en zelfvertrouwen (basisvoorwaarden voor leren) als zij ervaren dat hun ouders hen bemoedigen. Als een voortgangsgesprek een positieve toon heeft en aandacht geeft aan wat goed gaat, krijgen ouders handvatten om hun kind te bemoedigen.
- ▶ **de leerkracht laat merken dat hij/zij het kind goed kent**
Als een beeld dat tijdens een voortgangsgesprek geschetst wordt van een kind te algemeen en abstract is, wordt het gesprek een leeg ritueel. Ouders veren op als ze uit de verhalen van de leerkracht merken dat deze hun kind ook werkelijk kent. Dat vraagt om specifieke informatie over het kind, een voorbeeld of anekdote en eventueel inzage bieden in een werkstuk of het portfolio van de leerling, of denk eens aan een filmpje.
- ▶ **de aanwezigheid van de leerling bij het gesprek**
De ontwikkeling van de leerling is de reden dat school en ouders om tafel te gaan zitten. Het is daarom aan te bevelen dat de leerling zelf, als centrum van het gesprek, aanwezig is bij de voortgangsgesprekken. Ook als kinderen jong zijn, is de toegevoegde waarde van hun aanwezigheid groot. Kinderen worden optimaal betrokken en aangemoedigd om de regie over hun eigen ontwikkeling te nemen. Als zich situaties voordoen die beter niet in aanwezigheid van de leerling besproken kunnen worden maken ouder en leerkracht een aparte afspraak.

Op sommige scholen is aanwezigheid van de leerling al standaard. Enkele scholen kiezen er zelfs voor de leerling het gesprek te laten leiden: de leerling vertelt de ouders dan wat goed gaat, wat leuk is en wat lastig is en hoe hij/zij daaraan wil werken en welke steun hij/zij daarbij nodig heeft van de leerkracht en de ouders. Op andere scholen zijn leerkrachten, zeker in de onderbouw, hier huiverig voor. Van belang is dat de school in elk geval een duidelijke keuze maakt over de aanwezigheid van leerlingen. De keuze kan verschillend zijn per bouw of leerjaar. Voor de leerjaren waarbij de leerlingen welkom zijn bij het gesprek, wordt dit dan structureel beleid dat dus geldt voor alle leerkrachten, ouders en leerlingen.

Scholen kunnen er daarbij voor kiezen eerst het voortgangsgesprek in te voeren en de aanwezigheid van leerlingen hierbij nog even uit te stellen zodra de leerkrachten zich deze aanpak hebben eigen gemaakt.

- ▶ **een voortgangsgesprek is twee- of dierichtingsverkeer**
Het is goed als een gesprek niet alleen bestaat uit een mededeling vanuit de leerkracht, maar als ook de ouder (en leerling als gekozen is die aanwezig te laten zijn) een actief aandeel hebben in het gesprek. Het gesprek verandert van een monoloog in een dialoog of dialoog. De ontwikkeling van de leerling wordt hiermee meer een gezamenlijke verantwoordelijkheid en de boodschap landt beter als alle partijen een aandeel leveren in de dialoog. Voorkom daarom dat de leerling of de ouder zwijgend bij het gesprek zit. Zeker bij ouders die de Nederlandse taal slecht beheersen is dat risico groot. Zoek in dat geval naar iemand (uit het netwerk van de ouder of de school) die kan tolken. Een dialoog of driesprek vormgeven waarbij alle partijen een inbreng hebben, vraagt om voorbereiding en oefening. Besteed hier voldoende aandacht aan in de voorbereiding met het team.

Met wie, hoe vaak, waar en hoe lang voer je voortgangsgesprekken

- ▶ **alle ouders komen minstens twee maal per jaar op een voortgangsgesprek**
De voortgangsgesprekken dragen bij aan het onderhouden van de relatie met de ouders en helpen voorkomen dat ouders en leerkracht elkaar pas spreken als er zaken niet goed gaan. De school verwacht alle ouders daarom standaard minimaal twee maal per jaar op het voortgangsgesprek. Zo voelen ook ouders van leerlingen waarmee alles goed gaat (of lijkt te gaan) zich uitgenodigd en krijgen ook leerlingen die minder opvallen of die geen problemen hebben de aandacht die zij verdienen. Voortgangsgesprekken vinden in principe plaats op school.
- ▶ **en dat allemaal in tien minuten?**
Een gesprek van tien minuten is erg kort. Als er een relatie is met de ouder(s), zeker als deze tussendoor onderhouden wordt met e-mail en telefonisch contact, kan het gesprek in de praktijk echter wel in een kwartier tot twintig minuten gevoerd worden. Niet alle onderwerpen hoeven elke keer aan bod te komen. Houd wel de agenda breed en beperk je bij tijdgebrek niet tot alleen het bespreken van slechte cijfers en slecht gedrag, maar verlies ook dan het positieve uitgangspunt niet uit het oog.